

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 6/2009 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av lagen om offentlig arbetskraftsser-
vice**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 1 april 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om offentlig arbetskraftsservice (RP 38/2009 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Timo Meling och konsultativ tjänsteman Outi Viljamaa, arbets- och näringsministeriet
- regeringsråd Esko Salo och regeringssekreterare Kirsi Päivänsalo, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Suvi Onninen, Folkpensionsanstalten
- byråchef Riku Immonen, Södra Birkalands arbets- och näringsbyrå

- byråchef Kari Kettunen, Salo arbets- och näringsbyrå
- arbetskraftshandledare, chef för servicelinjen Marja Leena Koistinen, Vanda arbets- och näringsbyrå
- ekonomisk expert Joonas Rahkola, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- jurist Jarmo Pätäri, Akava
- expert Mikko Räsänen, Finlands Näringsliv
- chef för arbetsmarknadsärenden Merja Hirvonen, Företagarna i Finland rf
- styrelseledamot Jaana Löppönen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation-TVY
- ombudsman Juhani Talonen, Arbetslöshetskassornas Samorganisation
- kassadirektör Marjatta Väisänen, Tjänstemännens arbetslöshetskassa
- kassadirektör Hannu Saimanen, Trä- och specialbranschernas arbetslöshetskassa.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om offentlig arbetskraftsservice ändras så att också de som anmält sig som arbetssökande hos arbets- och näringsbyrån och som har minst fem års arbetshistoria under de senaste sju åren när ett anställ-

ningsförhållande för viss tid upphör ska ha rätt till en sysselsättningsplan enligt åtgärdsmodellen för omställningsskydd. Dessutom ska de som har permitterats för minst 180 kalenderdagar eller som har varit permitterade under en motsva-

rande tid ha rätt till en sysselsättningsplan, om de har minst tre års arbetshistoria.

De föreslagna ändringarna är en del av regeringens åtgärder för att stimulera ekonomin och syftar till att främja sysselsättningen bland dem

som blivit arbetslösa på grund av den ekonomiska recessionen och att förbättra deras möjligheter att delta särskilt i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Sammantaget sett anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Omställningsskyddet har visat sig vara ett bra sätt att hjälpa personer som blir arbetslösa att snabbt få ett jobb igen. Omställningsskyddet består av en individuell sysselsättningsplan, tjänster och åtgärder enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice som överenskommits i sysselsättningsplanen, andra tjänster och åtgärder som utvecklar yrkesfärdigheten, tillägg för sysselsättningsplan och rörlighetsunderstöd för ersättning av flyttkostnader.

Enligt den föreslagna lagen utvidgas omställningsskyddet till tillfälligt anställda. Det blir också lättare för personer som haft visstidsanställning att komma i åtnjutande av omställningsskydd. I kombination med de föreslagna ändringarna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa gör propositionen det ekonomiskt lättare för personer som omfattas av omställningsskyddet att delta i sysselsättningspolitiska åtgärder, särskilt arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Målet är att på detta sätt förbättra och upprätthålla de arbetssökandes yrkeskompetens och få ut dem snabbare i arbetslivet igen. Propositionen ingår i ett större paket med vars hjälp regeringen försöker stimulera ekonomin och förbättra sysselsättningen.

Utskottet anser propositionens syften vara ytterst angelägna. Det är viktigt att de som blir arbetslösa snabbt får jobb igen. Under den senaste recessionen var det vanligt att arbetslösheten blev lång med den konsekvensen att en mängd arbetslösa slogs ut från arbetslivet för gott. Det

ta får inte upprepas nu. Inför den hotande bristen på arbetskraft behövs allas arbetsinsats i samhället. Dessutom får utslagning de arbetslösa, deras familjer och alla i deras närmaste krets att må såväl psykiskt som fysiskt dåligt, vilket kan utlösas i ökade sociala och hälsorelaterade problem och stegrade hälso- och socialvårdskostnader.

Åtgärder på ett tidigt stadium spelar en stor roll för att förebygga arbetslöshet och för att arbetstagarna snabbt ska få nytt jobb, påpekar utskottet. Det finns en lång rad undersökningar som visar att det är svårare att få arbete ju längre arbetslösheten har pågått. Redan efter ett halvt års arbetslöshet är det märkbart svårare att få jobb.

Visstidsanställdas ställning

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterade 2005 i sitt utlåtande om lagstiftningen om omställningsskydd (ShUU 7/2005 rd) att personer som varit anställda för viss tid i fortsättningen bör få bättre förmåner antingen genom att man sänker antalet obligatoriska arbetsmånader eller genom att man förlänger granskningsperioden. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet instämde i sitt betänkande (AjUB 6/2005 rd) i social- och hälsovårdsutskottets åsikter och såg det angeläget att lagstiftningen ses över i enlighet med utlåtandet. Samtidigt ville utskottet att det utreds om det lämpligen kan krävas att arbetstagaren ska ha haft samma arbetsgivare, när inget sådant krav finns för tillsvidareanställningar.

Enligt propositionen utvidgas omställningsskyddet till att även gälla dem som anmält sig som arbetssökande hos arbets- och näringsbyrån och som har minst fem års arbetshistoria under

de sju senaste åren när ett anställningsförhållande för viss tid upphör. Social- och hälsovårdsutskottet anser i sitt utlåtande om en ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa som har samband med utvidgningen av utkomstskyddet (ShUU 9/2009 rd) att den föreslagna ändringen är bra, men hänvisar till sitt tidigare utlåtande där utskottet pläderade för att människor med visstidsanställning borde ha rätt till en sysselsättningsplan på lindrigare villkor än vad som nu föreslagits. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet är av samma åsikt och hänvisar till kommentarerna i sitt tidigare betänkande. Arbetet på att förbättra situationen för dem som jobbar i visstidsanställningar måste fortsätta genom att göra det lättare för dem att komma i åtnjutande av omställningsskydd, understryker utskottet.

Permitterades rätt till omställningsskydd

Regeringen föreslår att personer som har permitterats för minst 180 kalenderdagar eller som varit permitterade under en motsvarande tid ska ha rätt till en sysselsättningsplan, förutsatt att de har minst tre års arbetshistoria.

Enligt propositionsmotiven har sättet på vilket permitteringen sker ingen betydelse för beräkningen av de 180 dagarna. Enligt information till utskottet räknas i de 180 permitteringsdagarna in alla kalenderdagar från måndag till söndag, om den anställda har permitterats genom att hans eller hennes veckoarbetstid kortats ned med exempelvis en arbetsdag i veckan. Om permitteringen sker genom nedkortning av arbetstiden så att den anställda jobbar varannan vecka, räknas såväl jobbveckan som permitteringsveckan in i de 180 dagarna. Det betydelsefulla här är att meddelandet om permittering ska gälla "tills vidare" eller minst 180 dagar eller att permitteringen faktiskt pågått i minst 180 dagar i ett sträck.

Enligt den föreslagna lagen uppstår rätt till omställningsskydd inte om permitteringen sker så att det uppstår avbrott i permitteringsperioderna. Detta kan utmynna i beslut som de permitterade har svårt att förstå och godkänna. Det är viktigt att man genom utbildning och informa-

tion får arbetsgivarna att använda sig av permitteringar som ingen förlorar på, menar utskottet.

Personal och omkostnadsanslag som behövs för omställningsskyddet

Social- och hälsovårdsutskottet betonar i sitt utlåtande att om reformen ska lyckas måste myndigheterna inom arbetskraftsförvaltningen, som får nya uppgifter, tilldelas adekvata resurser. För att reformen ska förebygga arbetslöshet måste arbetskraftsmyndigheterna agera utan dröjsmål.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet är i likhet med social- och hälsovårdsutskottet mån om att arbetskraftsmyndigheterna får tillräckligt med resurser för att reformen ska kunna genomföras på behörigt sätt. Utskottet konstaterar att syftet med omställningsskyddet, att förkorta arbetslöshetstiden genom insatser i ett tidigt skede, ett intensifierat samarbete mellan olika aktörer och effektiva åtgärder, inte uppnås om det inte finns tillräckligt med personal på arbets- och näringsbyråerna för dessa uppgifter.

Arbetslösheten har ökat kraftigt under det sista halvåret. I slutet av april fanns det 251 710 arbetslösa arbetssökande. Antalet hade ökat från i fjol med nästan 60 000 personer, dvs. 30,9 procent. I siffran ingår de som permitterats personligen, men däremot inte de som omfattas av gruppermittering. I mitten av april var de gruppermitterade mer än 52 000. En särskilt kraftig ökning kan noteras för ungdomsarbetslösheten.

Arbets- och näringsbyråerna har begränsade möjligheter att möta den kraftigt ökade kundkretsen snabbt och individuellt, särskilt inom områden med omfattande uppsägningar eller permitteringar. Många av byråerna har tvingats övergå till en avskalad service och kan inte tillhandahålla all service som egentligen hör till. På exempelvis Vanda arbets- och näringsbyrå har var och en av dem som jobbar med nya kunder dagligen 15–22 kunder, och då finns det självfallet inga möjligheter till individuell betjäning.

Utskottet konstaterar i sitt utlåtande om statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010–2013 (AjUU 4/2009 rd) att när arbetslös-

heten började öka vände sig allt fler till arbets- och näringsbyråerna samtidigt som kraven på effektivare sysselsättningsfrämjande åtgärder växte. Trots att arbets- och näringsbyråerna tillfälligt utökats med 120 årsverken på grund av den kraftigt ökade kundtillströmningen är problemet med arbetskraftsbrist inte löst. Utskottet upprepar sin ståndpunkt att det är både viktigt och behövligt att byråernas personalresurser tillfälligt ökas för att underlätta kundservicen och ge personalen tid att ge arbetslösa individuell handledning så att de kan finna lämpligt nytt jobb eller lämplig utbildning.

Utvidgningen av omställningsskyddet ger arbets- och näringscentralerna extra arbete när de dels snabbt ska göra upp en sysselsättningsplan, dels ordna arbetskraftsutbildning och andra åtgärder för dem som kommer in i omställningsskyddssystemet. Byråerna gör i anslutning till omställningsskyddet också arbetsplatsbesök, vilket givetvis kräver resurser. En ännu noggrannare kontroll av arbetshistorian tar tid och kan, särskilt när det gäller visstidsanställda, kräva flera kundbesök innan alla behövliga arbetsintyg är insamlade.

I 2009 års första tilläggsbudget beviljades 1,2 miljoner euro för nyanställningar som behövs för de uppgifter utvidgningen av omställningsskyddet medför. I propositionen finns inga exakta siffror för hur många som kommer att omfattas av skyddet. Om arbets- och näringscentralerna är så överlupna med arbete att de inte hinner upprätta en normal sysselsättningsplan tillräckligt snabbt, får de komprimera planen och senare komplettera den för att undvika att den arbetssökande går miste om förmåner.

För att omställningsskyddet ska ha önskad effekt måste arbetskraftsmyndigheterna hastigt kunna erbjuda dem som omfattas av skyddet högkvalitativa, sysselsättningsfrämjande tjänster inom den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen. Det kräver att byråerna har tillräckligt med anslag och personal att tillgå för planering och upphandling av utbildning. Tillgången till utbildning med hög kvalitet kan bli ett problem att räkna med.

Tillämpningen av övergångsbestämmelsen i den föreslagna lagen

Enligt övergångsbestämmelsen sker utvidgningen retroaktivt för permitterades vidkommande. Om en permitterad uppfyller lagens kriterier innan lagen träder i kraft, måste han eller hon före den 31 juli 2009 be att en sysselsättningsplan utarbetas. I annat fall har han eller hon inte rätt till omställningsskydd, om det inte är oskäligt att han eller hon förvägras denna rätt.

Bestämmelsen avser t.ex. fall där en anställd den 15 juni 2009, alltså före lagens ikraftträdande, fått meddelande om permittering på obestämd tid. Då har han eller hon tid på sig ända till den 31 juli 2009 att be att planen ska göras upp. Likaså har en arbetssökande som före den 31 maj 2009 varit permitterad 90 dagar i sträck och fått meddelande om att permitteringen fortsätter ytterligare 90 dagar utan avbrott rätt att utifrån permitteringsmeddelandet senast den 31 juli 2009 be att en sysselsättningsplan görs upp.

En arbetssökande som inte inom utsatt tid med hänvisning till permitteringsmeddelandet har bett att en sysselsättningsplan ska göras upp och därmed förvägrats omställningsskydd, har möjlighet att på nytt anhålla om en sysselsättningsplan när han eller hon i realiteten varit permitterad utan avbrott i 180 dagar. Då ska begäran göras inom 30 dagar från den dag då de 180 dagarna blev fulla.

Övergångsbestämmelsen är sådan att det behövs mycket information och utbildning för att budskapet om rätt till omställningsskydd ska nå alla permitterade mitt i sommaren. Utskottet ser det som angeläget att regeringen tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna ser till att informationen och utbildningen blir effektiv så att budskapet når de permitterade trots att det är sommar. Utskottet understryker att arbets- och näringsbyråerna bör uppmanas att använda den möjlighet till skälighetsprövning som lagen erbjuder för att arbetssökande som inte känt till sina rätt inte ska gå miste om den.

Förslag till beslut

Utskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 28 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Susanna Haapoja /cent
Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Arja Karhuvaara /saml
Johanna Karimäki /gröna
Merja Kuusisto /sd

Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /saml
Markus Mustajärvi /vänst
Sanna Perkiö /saml
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vänst
ers. Elsi Katainen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.

RESERVATION

Motivering

Det är värre för en person som arbetat i korta anställningsförhållanden att bli utan jobb än för någon som haft en lång anställning. Därför är kravet på minst fem års arbetshistoria under de sju senaste åren för rätten till en sysselsättningsplan (2 § 1 mom. 3 punkten) alltför hårt.

Det finns inte heller några som helst skäl till att särbehandla de permitterade. Om en person får ett eller flera på varandra följande meddelanden om permittering för minst 180 dagar utan avbrott eller om någon varit permitterad under en minst lika lång tid utan avbrott, har han eller hon rätt till omställningsskydd med tillhörande förmåner. Men om permitteringsanmälning ges för kortare tidssnuttar och det uppstår ett glapp mellan dem, om så bara en dag, blir det värre för den arbetslösa.

Man får inte heller genom onödig byråkrati och obefogade tidsfrister grumla en arbetslös rätt till sysselsättningsplan. Planen bör vara ett

flexibelt paket som lever beroende på den arbetssökandes situation och läget på arbetsmarkanden.

För att omställningsskyddet och servicen till arbetssökande över lag ska fungera som sig bör, måste arbets- och näringscentralerna snabbt få mer personal. Nu har många byråer så knappa resurser att de inte klarar av ens sina lagfästa minimiuppdrag.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget godkänns enligt betänkandet men 5 a kap. 2 § 1 och 2 mom. och ikraftträdandebestämmelsen med ändringar (Reservationens ändringsförslag) och

att ett uttalande godkänns (Reservationens förslag till uttalande).

Reservationens ändringsförslag

5 a kap.

Omställningsskydd jämte sysselsättningsplan

2 §

Utbildningsstöd

Rätt till en sysselsättningsplan har en arbetssökande

(1 och 2 punkten som i AjUB)

3) vars anställningsförhållande har upphört på grund av att arbetsavtalet gällde för viss tid och som när anställningsförhållandet upphör har en arbetshistoria hos samma eller olika arbetsgivare på sammanlagt minst *tre* år under de sju år som föregår upphörandet,

(4 punkten som i AjUB)

5) som har varit permitterad utan avbrott *eller i etapper* för minst 180 dagar och som då har den arbetshistoria som avses i 1 punkten,

(6 punkten som i AjUB)

Sysselsättningsplanen ska utarbetas utan dröjsmål när en arbetssökande som är berättigad till sysselsättningsplan begär det. (*Utesl.*)

Ikraftträdandebestämmelsen

(1 mom. som i AjUB)

Vid tillämpningen av 5 a kap. 2 § 1 mom. 4 punkten beaktas meddelanden om permittering som lämnats den 1 januari 2009 eller därefter. Vid tillämpningen av 5 a kap. 2 § 1 mom.

4 och 5 punkten beaktas permittering som ägt rum från och med den 1 januari 2009. (*Utesl.*) (3 mom. som i AjUB)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att arbets- och näringsbyråerna tillfälligt får mer personal för att underlätta kundservicen

och ge personalen tid att ge arbetslösa arbetssökande individuell handledning om hur de ska få arbete, lämplig utbildning eller någon annan åtgärd.

Helsingfors den 28 maj 2009

Markus Mustajärvi /vänst
Jyrki Yrttiaho /vänst
Jukka Gustafsson /sd
Esa Lahtela /sd

Tarja Tallqvist /kd
Katja Taimela /sd
Merja Kuusisto /sd